

Halffabricaat Verpleegkunde

Keuzedeel ter voorbereiding op het
hbo-cluster van
verpleegkunde-opleidingen

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	3
UITWERKING KEUZEDEEL	
Inleiding	4
Doel	4
Cluster	4
Situatieschets	4
Landelijk keuzedeel	5
Plaats in het curriculum	5
Opbouw en urenverdeling	5
Vervolg op het hbo	5
Inhoud en toetsing	6
Studievaardigheden	6
Kennis en vaardigheden	7
Project	7
Beroeps- en opleidingsoriëntatie	8
Tips voor de ontwikkelaar	11
Werkvormen	11
Context	11
Examinering	11
Bestaand doorstroomonderwijs	12
Verantwoording ten opzichte van het landelijke keuzedeel	12
BIJLAGEN	
-Beoordelingsformulier Verslag, Hanzehogeschool	13
-Reflectiemethoden, Hanzehogeschool	15
-Voorbeeld Casustoets, NHL	19
-Individuele beoordeling bij groepswork, NHL	21

Voorwoord

Beste docent,

Voor u ligt een uitgewerkt landelijk keuzedeel dat u kunt gebruiken als leidraad bij het ontwikkelen van het keuzedeel *Vorbereiding op hbo* voor de opleiding Verpleegkunde. We noemen dit een servicedocument of een halffabricaat: het is een nadere uitwerking van het landelijke keuzedeel, maar het biedt nog voldoende ruimte aan een mbo-instelling om een eigen kleur te geven aan het onderwijs.

Het halffabricaat is in opdracht van de Colleges van Bestuur van alle acht mbo-instellingen in Noord-Nederland en in samenwerking met de hbo- en mbo-instellingen van Noord-Nederland ontwikkeld. Er is voor deze samenwerking gekozen om de krachten te bundelen nu elke instelling voor dezelfde uitdaging staat: ontwikkel keuzedelen ter voorbereiding op de doorstroom naar het hbo (en andere keuzedelen). Er is voor samenwerking met het hbo gekozen omdat het hbo inzage heeft in de sterke en zwakke kanten van mbo'ers die studeren op het hbo. Dit alles met het doel de kansen voor een mbo'er te vergroten op het hbo.

Naast dit keuzedeel dat voorbereidt op de doorstroom naar Verpleegkunde worden ook halffabricaten ontwikkeld voor:

Groen	Laboratoriumonderwijs
Hospitality	ICT/CMD
Economie	Techniek
Gezondheidszorg	Sport
Kunst	Sociale opleidingen

Het halffabricaat betreft een algemeen advies aan meerdere instellingen. Omdat niet alle bestaande programma's afzonderlijk naast dit keuzedeel zijn gelegd, vragen wij u dit te doen ten einde overlap te voorkomen. Er kan overlap zijn met zowel de inhoud van het basis- en profieldeel als met loopbaanoriëntatie of studieloopbaanbegeleiding.

We hopen dat u een handvat in handen heeft dat enerzijds richting geeft aan de inhoud van het keuzedeel en anderzijds inzage geeft in het bestaande materiaal dat beschikbaar is in de huidige samenwerkingsverbanden of in het land.

Achterin in dit document is een aantal bijlagen opgenomen waarmee u uw voordeel kunt doen bij het ontwikkelen van het onderwijs.

Succes met het verder invullen van dit keuzedeel!

Namens het samenwerkingsverband in Noord-Nederland, de werkgroep Verpleegkunde:

Anna Visser (ROC Friesland College)

Gerjan Drenth (Noorderpoort)

Jinne Woudwijk (Hanzehogeschool Groningen)

Paula Groenewoud (NHL Hogeschool)

Petra van Dodewaard (ROC Friese Poort)

René Schagen (Drenthe College)

Tineke Weitenberg (Noorderpoort)

Titia Schokker (Noorderpoort)

Wilma Kuiper-Matthijssse (Alfa-college)

Jeanet Schuring (Hanzehogeschool, project Succesvolle doorstroom mbo-hbo Noord-Nederland)

Inleiding	
Doel	<p>Het doel van de doorstroomkeuzedelen is het maken van een bewuste keuze voor het hbo enerzijds en het vergroten van studiesucces voor de student op het hbo anderzijds. Doel is dat de student voorafgaand aan de start op het hbo een beeld heeft van zijn eigen kunnen en zijn eigen wensen ten aanzien van zijn (studie)loopbaan.</p> <p>Van belang is dat een mbo'er een beargumenteerde keuze maakt voor een hbo-opleiding en het verschil ondervindt tussen studeren op het mbo en hbo.</p> <p>Uit onderzoek is gebleken dat er verschillende factoren van invloed zijn op het studiesucces. Daarom zijn er drie onderdelen te onderscheiden in een keuzedeel in Noord-Nederland:</p> <ul style="list-style-type: none"> - studievaardigheden, - kennis en vaardigheden, - beroeps- en opleidingsoriëntatie.
Cluster	Tot het cluster Verpleegkunde in het hbo behoort alleen de opleiding Verpleegkunde.
Situatieschets	<p>De aansluiting van de mbo-opleiding Verpleegkunde naar de hbo-opleiding Verpleegkunde is goed. Tot op heden is er zelfs overlap in de programma's, hetgeen blijkt uit de vrijstellingen die worden verleend. De uitval is vrij laag: bij de Hanzehogeschool in 2013 20,4% en in 2014 9,7% uitval na 1 jaar en bij de NHL in 2013 32,3% en in 2014 27,4% uitval na 1 jaar. Mbo'ers hebben na 1 jaar een beter rendement dan havisten.</p> <p>Studenten die bij de Hanzehogeschool instromen komen in aanmerking voor maximaal 90 ec vrijstelling. Ze starten in het tweede jaar. Bij de NHL is de vrijstelling maximaal 60 ec. In de toekomst zal de opleiding Verpleegkunde voor verwante mbo-instroom bij alle hogescholen naar drie jaar gaan met 60 ec vrijstelling. Bij de Hanzehogeschool gebeurt dit in 2017. Met ingang van dat schooljaar stromen mbo'ers in het eerste jaar in. Onderdelen waarvoor vrijstelling wordt gegeven zitten verspreid in het curriculum.</p> <p>In het kader van het Noordelijke convenant geldt er voor de opleiding Verpleegkunde bij de NHL en de Hanzehogeschool een toelatingseis voor mbo'ers die afkomstig zijn uit de mbo-domeinen Handel & Ondernemerschap of Economie & Administratie. Studenten dienen een toelatingstoets <u>biologie</u> af te leggen (zie: www.toelatingstoetsen.nl).</p> <p>De ingestroomde mbo-studenten zijn over het algemeen gemotiveerd en zetten zich goed in. Zij hebben al ervaring opgedaan in de mbo-stage, waardoor zij goed zicht hebben op het beroep en ze al een netwerk hebben opgebouwd.</p> <p>Mbo'ers hebben op het hbo vaak moeite met studievaardigheden als:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analyseren: o.a. probleemstelling/vraagstelling • onderzoeken • verslagen maken: structuur, formuleren (schrijftaal), spellen • plannen en zelfstandig werken: o.a. werktempo • teksten lezen en leren: o.a. scheiden hoofd- en bijzaken • reflecteren <p>In de mbo-opleiding is er aandacht voor beroepsoriëntatie en opleidingsoriëntatie. Mbo'ers bezoeken ook in groten getale de open dagen bij de hogescholen. Meer aandacht voor opleidingsoriëntatie in de zin van hbo-studeren en een hbo-beroepshouding is echter aan te bevelen.</p>

Landelijk keuzedeel	<p>In dit halffabricaat is uitgegaan van het landelijke keuzedeel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Voorbereiding HBO <p>Dit keuzedeel heeft een studielast van 240 uur.</p> <p>De inhoud van het keuzedeel is primair gericht op de verwant doorstromende mbo-student, dus de doorstromer van mbo-Verpleegkunde naar hbo-Verpleegkunde.</p>
Plaats in het curriculum	<p>Het hbo adviseert een keuzedeel dat gericht is op de doorstroom naar het hbo als een herkenbare eenheid aan te bieden in de laatste twee jaar van de mbo-opleiding. Het keuzedeel is bedoeld voor studenten die de principekeuze voor doorstuderen in het hbo hebben gemaakt. De ervaring in het mbo is dat de meeste ruimte om te oriënteren op het hbo zit in het derde leerjaar.</p>
Opbouw en urenverdeling	<p>In dit keuzedeel komen de volgende drie onderdelen aan bod:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Een <u>project</u> met een verslag als product, waarbij veel studievaardigheden worden geoefend (80 SBU, 30 BOT). Beschrijving project: zie paragraaf <i>Project</i>. 2 <u>Theorietoets</u>, waarbij veel studievaardigheden worden geoefend. De inhoud is afhankelijk van het thema dat gekozen wordt in het keuzedeel (60 SBU, 20 BOT). Beschrijving: zie paragraaf <i>Kennis en vaardigheden</i>. 3 <u>Oriëntatie op de opleiding</u>, waarbij reflecteren wordt geoefend als belangrijkste studievaardigheid. Het product is een reflectieverslag (100 SBU, 30 BOT). Zie verder paragraaf <i>Beroeps- en opleidingsoriëntatie</i>. <p>De richtlijn voor de indeling in BOT, BPV en zelfstudie is dat er per keuzedeel 80 uur contacttijd is en 160 uur zelfstudie, praktijk, groepswork, examen-/toetsvoorbereiding etc. BPV is niet nodig aangezien de mbo-student in de opleiding al voldoende praktijkervaring heeft opgedaan. Meer dan 80 uur BOT is niet aan te raden om het zelfstandig werken dat het hbo kenmerkt na te bootsen.</p>
Vervolg op het hbo	<p>De Hanzehogeschool Groningen en de NHL hogeschool kunnen in de toekomst bekijken of, en zo ja in welke mate, er vrijstellingen gegeven worden aan mbo-studenten die het doorstroomkeuzedeel hebben behaald. Op dit moment is het te vroeg voor een besluit hierover.</p>

Inhoud en toetsing

Studievaardigheden

Er is een aantal studievaardigheden van belang voor een succesvolle overstap van mbo-verpleegkunde naar hbo-verpleegkunde. Zie hiervoor ook de brochure *Generieke studievaardighedenset voor doorstroom mbo-hbo*. Voor dit keuzedeel zijn de belangrijkste:

Verslagen maken: in het keuzedeel gaat het hierbij om een 'plus' op de eisen in het mbo. Wat regulier in het mbo-curriculum wordt aangeboden is gericht op alle mbo4-deelnemers, ook degenen die niet naar het hbo willen.

Correct taalgebruik is van belang bij het maken van verslagen. Het hbo raadt aan in dit keuzedeel goed te letten op het schrijven van teksten o.a. qua opzet/structuur, het schrijven van zinnen (geen spreektaal) en de spelling.

In verslagen worden op het hbo de gebruikte bronnen vermeld. Voor de wijze van noteren hanteert het hbo de APA-normering. Aanbevolen wordt het boekje *Verwijswijzer* van Annejet Dijkstra.

Ook plagiaatcontrole is belangrijk. De eis is dat het verslag in eigen woorden is geschreven.

Plannen en zelfstandig werken zijn belangrijke studievaardigheden in het hbo. Het meer zelfstandig plannen van de studie en het hoge tempo is relatief nieuw voor de mbo-student: meer doen in dezelfde tijd. Dit geldt ook voor het doornemen van grote hoeveelheden stof en voor de voorbereiding van tentamens. Het managen van het doornemen van veel stof is belangrijk om te oefenen. Het leren voor een toets wordt vaak uitgesteld, waardoor het uiteindelijk niet meer gaat lukken zich goed voor te bereiden. Mbo'ers zouden ervaring moeten opdoen met het vroeg starten van het leren voor een (grotere) toets.

Teksten lezen en leren: Samenvattend lezen en hoofd- en bijzaken onderscheiden zijn in het hbo belangrijke vaardigheden die een mbo'er vaak moeilijk vindt. Het verdient aanbeveling expliciet aandacht te besteden aan het lezen van teksten en te oefenen met samenvatten op basis van de hoofdzaken.

Onderzoeken: er is een verschil in opdrachtomschrijving tussen mbo en hbo. In het mbo zijn de opdrachten meer voorgestructureerd en is er meer toelichting. In het hbo gaat het om vraagstukken waarbij het eigenlijke probleem nog niet duidelijk is. Het is aan te bevelen te oefenen met het opstellen van een plan/onderzoek aan de hand van een probleemstelling en deelvragen. Bij Noorderpoort wordt materiaal gebruikt waarin hieraan aandacht wordt besteed.

Analyseren is eveneens een belangrijke vaardigheid op het hbo: eerst goed nadenken en verschillende mogelijkheden overwegen, waarbij van theorie naar praktijk wordt gedacht.

Ook verbanden leggen en vanuit een proces denken is hierbij van belang.

De mbo'er is geneigd snel praktisch aan de slag te gaan in plaats van een onderzoekende houding aan te nemen. Bij onderzoeksopdrachten is het raadplegen van bronnen belangrijk. Het gaat hierbij om vakliteratuur, soms in het Engels, en andere bronnen van een zeker niveau. Van studenten wordt kritische zin gevraagd ten aanzien van selectie van bronnen en bij het zoeken in databanken.

Reflecteren: krijgt veel aandacht in het mbo-curriculum, maar in het keuzedeel kan de vaardigheid meer verdiepend worden aangeboden d.w.z. de student komt in aanraking met diverse reflectietechnieken en van de student wordt gevraagd reflecteren in gedrag te laten zien.

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Kennissen en vaardigheden</p>	<p>Het is goed mogelijk de studievaardigheden te koppelen aan (theoretische) kennis. Toepassen van kennis komt dan aan de orde bij het oefenen van de studievaardigheden. In dit keuzedeel gebeurt dat via het onderdeel Theorietoets. Dit onderdeel kan worden ingevuld middels het bestuderen van literatuur over een specifiek maatschappelijk thema en wordt afgesloten met een theorietoets.</p> <p>De studenten worden in de BOT-uren getraind in <u>teksten lezen</u> (en luisteren naar teksten), <u>hoofd- en bijzaken</u> (de kern) leren onderscheiden en het maken van verschillende <u>hbo-toetsvragen</u>. Het is ook de bedoeling dat studenten leren omgaan met <u>grotere stukken tekst</u>, en dus met grotere toetsen, en met teksten met meer diepgang.</p> <p>De theorietoets is individueel.</p> <p>Aanbevolen wordt vragen op te nemen die stofoverstijgend zijn en waarin studenten <u>verbanden</u> moeten leggen. Er kunnen ook <u>oefentoetsvragen</u> worden aangeboden. Ook de vaardigheden <u>plannen en zelfstandig werken</u> kunnen hieraan gekoppeld worden. Een voorbeeld van een casustoets is opgenomen in de bijlage. Daarnaast is ervaring opdoen met multiple choice-vragen belangrijk. Proeftoetsen geven inzicht in de vraagstelling, de toetsvorm en de relevante stof.</p> <p>Ook in het onderdeel Project, dat een specifiek thema heeft (bijvoorbeeld Asielzoekers) wordt theoretische kennis gevraagd en ingezet (zie paragraaf <i>Opbouw en urenverdeling</i>).</p>
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Project</p>	<p>Onderdeel: Project met een verslag als product Dit onderdeel bestaat uit twee delen en wordt afgesloten met een toets (verslag schrijven)</p> <p>a De opdracht voor het project is minder voorgestructureerd dan de mbo-student gewend is. De opdracht is gekoppeld aan de echte praktijk en heeft een overkoepelend thema (bijv. zorg asielzoekers, ouderenzorg of verslavingszorg). Indien nodig kan er ook een deelopdracht in de BPV worden opgenomen.</p> <p>Studenten werken zelfstandig. De vaardigheden <u>leren plannen</u> en <u>zelfstandig werken</u> zullen hierbij aandacht moeten krijgen. Voor het project zou het goed zijn dat studenten verschillende <u>bronnen raadplegen</u>, verschillende artikelen lezen, waaronder een <u>Engelstalig artikel</u> (of meerdere). Het is de bedoeling dat studenten bij deze opdracht leren <u>analyseren</u> als onderdeel van leren <u>onderzoeken</u>. Het is wellicht ook mogelijk een bestaande mbo-opdracht uit te breiden en minder voor te structureren.</p> <p>Het uitwerken van de opdracht resulteert in een <u>verslag</u>.</p> <p>b Leren schrijven betekent veel oefenen. Dat vindt plaats in een aparte reeks werkcolleges. Belangrijk is dat studenten leren spellen, 'rechte' zinnen schrijven, <u>effectief taalgebruik</u> hanteren, <u>APA-bronvermelding</u> gebruiken en verslagen leren <u>structureren</u>. Het oefenen kan in groepjes aan de hand van allerlei praktische opdrachten en <u>hbo-beoordelingscriteria</u> (zie bijlagen).</p> <p>Het resultaat van al deze oefeningen wordt uiteindelijk zichtbaar in het <u>verslag</u> van de groep. Vanuit het 'groeimodel' met oefeningen worden studenten ook groepsgewijs beoordeeld.</p>

Beroeps- en opleidingsoriëntatie	<p>De oriëntatie op hbo-opleidingen en -beroepen is aanvullend op de reguliere loopbaanoriëntatie en -begeleiding in het mbo.</p> <p>In deze paragraaf worden eerst de doelen van actieve keuzebegeleiding in Noord-Nederland toegelicht. Vervolgens wordt de invulling van dit onderdeel toegelicht.</p> <p>De <u>doelen van actieve keuzebegeleiding</u> in Noord-Nederland:</p> <p>De mbo'er heeft een actief keuzeprocess doorlopen wanneer hij weet</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. waarom hij voor werken en/of doorleren kiest (motievenreflectie) 2. wat hij (niet) kan in relatie tot de te maken keuze (capaciteitenreflectie) <p>en dat hij:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. actief is en stappen zet ter voorbereiding van de gemaakte keuze (zelfsturing) 4. de manier van onderwijs op de vervolgopleiding heeft ervaren (opleidingsexploratie) 5. een realistisch beeld heeft van het gekozen beroepenveld (werkexploratie; netwerken) <p>Indien de mbo'er een hbo-opleiding kiest, dan zorgt bovenstaand proces er tevens voor dat de mbo'er:</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. reële verwachtingen heeft van de hbo-opleiding 7. weet welke inspanningen van hem worden verwacht op de hbo-opleiding 8. weet welke inhoudelijke voorkennis van hem gevraagd wordt 9. weet aan welke inschrijvings- en toelatingseisen hij moet voldoen <p>We gaan ervan uit dat de student zowel in het basis- en profieldeel als in het keuzedeel begeleid wordt bij het maken van loopbaankeuzes. De student heeft met dit keuzedeel in ieder geval voorlopig de keuze gemaakt om door te studeren op het hbo (1).</p> <p>Na deze keuze staat de student voor de keuze om een vervolgopleiding en instelling te kiezen. Belangrijk is dat deze keuzen bewust gemaakt worden en dus goed overwogen zijn.</p> <p>Om de keuze voor dit keuzedeel te maken is het goed oud-studenten die al studeren op het hbo voorlichting te laten geven over het nut van het volgen van doorstroomonderwijs. Hoewel een keuzeprocess niet altijd even gestructureerd verloopt, is er meestal een trend te ontdekken van breed oriënteren naar steeds specifiekere en meer verdiepend.</p> <p>Hieraan kunnen enkele activiteiten een bijdrage leveren:</p> <p>AD 1:</p> <p>Er zijn verschillende motieven om voor doorstuderen op het hbo te kiezen. Laat de student zijn motieven eens in kaart brengen aan de hand van http://www.carrieretijger.nl/opleiding/ho/mbo-hbo.</p>
----------------------------------	--

AD 2:

Niet iedereen is geschikt om door te gaan naar het hbo. Laat een student reflecteren op z'n eigen kwaliteiten (zie opdracht hieronder). De keuze voor het hbo is een individuele keuze. Begeleiding van en gesprek met een slb'er is belangrijk. De slb'er kan op basis van resultaten en gedrag kijken of een student het aan kan en met de student in gesprek gaan over zijn/haar ambities. De student moet inzicht krijgen in wat nodig is voor een hbo-opleiding en wat je op het hbo moet doen.

Op het hbo wordt een hbo-houding verwacht, dit betekent o.a.:

- pro-actief handelen
- initiatief nemen
- zelf-management
- professionele communicatie (uitstellen van je oordeel/conclusie/reactie)
- iets minder persoonlijk communiceren
- elkaar aanspreken/feedback geven
- vragen stellen vanuit een positieve grondhouding
- houding gericht op verbeteren
- onderzoekende houding
- kritisch vermogen – niet te gemakkelijk met een antwoord tevreden zijn
- denken vanuit een proces

AD 3:

Door dit keuzedeel te volgen bereidt de student zich voor op zijn gemaakte keuze en ervaart hij deels de manier van onderwijs in het hbo.

AD 4:

Studenten bezoeken open dagen en volgen een meeloopdag op de hogeschool van hun eerste keuze. Aan te bevelen is het om nog bij een tweede hogeschool te gaan kijken en een dag mee te lopen. Na afloop kan de student vertellen hoe de opleiding is opgebouwd en welke toelatingseisen er zijn. Op een meeloopdag kan een student ervaren hoe het is om in grote groepen hoorcolleges te volgen. Dit zijn nieuwe ervaringen voor mbo'ers. Het is wenselijk een dergelijke ervaring via het keuzedeel mogelijk te maken.

AD 5:

De student krijgt de opdracht het werkveld te onderzoeken. De student wordt uitgedaagd vragen te stellen aan medewerkers met een hbo-achtergrond.

Het is ook mogelijk de studenten deze opdracht tijdens een stage-activiteit te geven:

- Kijk eens rond wie er werken en inventariseer het opleidingsniveau.
- Interview iemand die deze (hbo-)werkzaamheden uitvoert.
- Stel jezelf de vraag welke verschillen je ziet tussen mbo- en hbo-werkzaamheden.
- Vraag ook welke opleiding de medewerkers hebben gedaan.

Stel dan enkele vervolgvragen: wat zijn de verschillen tussen de opleidingen? Welke minoren worden aangeboden? Wat zou de student willen?

AD 6 en 7:

De student krijgt de opdracht vragen op te stellen die hij heeft n.a.v. de open dag en de meeloopdag op het hbo. Een studievoorzitter van het hbo kan op de mbo-instelling komen om deze vragen te beantwoorden. Oud-mbo'ers kunnen vertellen over de aansluiting en de valkuilen, maar ook over de meerwaarde van een hbo-studie. Contact met hbo-studenten kan er ook zijn op stage. Centraal staat welke verwachtingen je mag hebben van deze specifieke hbo-opleiding en welke inspanningen van een hbo-student verwacht worden.

AD 8:

Door dit keuzedeel te volgen zal de inhoudelijke voorkennis die gevraagd wordt duidelijk worden. Laat de student reflecteren op hoe goed hij dit niveau met bijbehorend tempo en de vereiste studievaardigheden aan kan.

AD 9:

Studenten plannen hun voorbereiding op de hbo-opleiding van hun keuze door zich te verdiepen in de randvoorwaarden en secundaire voorwaarden. Denk aan de inschrijving, toelatingseisen, financiering, wonen op kamers, studentenleven. Zie ook: <http://www.carrieretijger.nl/opleiding/ho/mbo-hbo/voorbereiden-overstap>.

Een aantal interessante instrumenten over Loopbaanbegeleiding op het mbo is te vinden op www.lob4mbo.nl.

Onderdeel: Oriënteren op de hbo-opleiding Verpleegkunde en leren reflecteren
Dit studieonderdeel bestaat uit 2 onderdelen, met 1 of 2 toetsen.

a De studenten gaan zich oriënteren op de hbo-opleiding Verpleegkunde, zodat er een reële verwachting ontstaat van de hbo-opleiding. Daarbij komen de beroepsrollen uit het beroepsprofiel 2020 aan bod en de verschillen tussen mbo- en hbo-Verpleegkunde. Het is de bedoeling dat de student de conclusie trekt of zij verder wil op het hbo en of zij daar geschikt voor is (KAN ik het hbo aan?). Ook is er aandacht voor verpleegkunde in het buitenland.

Om zich te oriënteren op de hbo-opleiding Verpleegkunde gaat de student meedoen aan een aantal activiteiten op het hbo. De begeleiding van de slb'er is belangrijk.

Het product dat de student oplevert, kan door de student zelf worden gekozen of kan bijvoorbeeld een pitch zijn. Hierin geeft de student aan of zij naar het hbo wil. Omdat het eindproduct van dit studieonderdeel (a en b) een reflectieverslag is (zie bij punt b), is het de vraag of het product naar keuze/de pitch voorwaardelijk is of gewoon meetelt.

Aan dit onderdeel werkt de student zelfstandig. Uren: 60 SBU en 10 BOT.

b In dit deel leert de student reflecteren. Zij gaat daarbij kritisch naar zichzelf kijken naar aanleiding van de vraag in hoeverre ze de hbo-vaardigheden bezit en welke beroepsrol ze wil vervullen. Ze gaat eigen leerdoelen opstellen en kennis opdoen over verschillende reflectiemodellen (bekend en minder bekend, zie bijlage).

De studenten leren door het uitvoeren van opdrachten. Ze krijgen hierbij redelijk veel begeleiding en minder zelfstudie (40 SBU en 20 BOT).

Het eindproduct is een individueel schriftelijk product: een reflectieverslag.

Tips voor de ontwikkelaar	
Werkvormen	<p>Op het hbo wordt een aantal werkvormen gehanteerd. Standaard zijn het hoorcollege, werkcollege, practicum en projectwerk.</p> <p>Een hoorcollege kenmerkt zich door een geringe mate van interactie tussen docent en student en duurt meestal 45 tot 90 minuten. Tijdens een werkcollege is er meer interactie tussen student en docent, werkt de student aan opdrachten en kan hij toelichting vragen. Binnen een werkcollege zijn vele werkvormen mogelijk, bijvoorbeeld een brainstormsessie of een discussie over context en relevante oplossingen.</p> <p>Bij het vormgeven van het onderwijs in dit keuzedeel kan ook gebruik gemaakt worden van specifieke werkvormen die in het hbo gebruikelijk zijn (of dat steeds meer worden), bijvoorbeeld: blended learning, digitale hoorcolleges, PGO.</p> <p>Mogelijk zijn ook bestaande mbo-opdrachten bruikbaar door ze uit te breiden en in te passen in het keuzedeel (zie paragraaf <i>Bestaand doorstroomonderwijs</i>).</p>
Context	<p>Aanbevolen wordt de invulling van het keuzedeel te situeren in een uitdagende beroepscontext, bij voorkeur binnen één domein (bijv. verslavingszorg). Opdrachten zijn bij voorkeur gekoppeld aan de praktijk (inclusief regie-aspecten). De context in het keuzedeel kan er mede voor zorgen dat het programma aantrekkelijk is voor de student, bijvoorbeeld omdat deze relatief nieuw is.</p> <p>Mbo'ers zijn gewend aan projecten/opdrachten te werken. De meeste opdrachten zijn vrij concreet, in een duidelijk gedefinieerde context. Soms is het goed de opdracht minder concreet te maken (wat is de opdracht precies?) of de context minder duidelijk te definiëren. Dit heeft als voordeel dat de student zelf beter gaat nadenken. Een hbo'er moet in staat zijn zelf het probleem te analyseren en met oplossingen te komen. NB: dit kunnen dus ook andere oplossingen zijn die de opdrachtgever in gedachten had.</p>
Examinering	
Examinering	<p>Examinering van de keuzedelen is verplicht vanaf 1 augustus 2016, maar het resultaat weegt nog niet mee bij het al dan niet behalen van het diploma. Het streven is vanaf cohort 2018-2019 het behaalde resultaat van een keuzedeel mee te laten tellen in de slaag-/zakregeling. In een later stadium moet dus nader onderzocht worden of onderstaande opzet voldoet aan het landelijke toezichtkader mbo en hoe het examen opgenomen wordt in de opleiding.</p> <p>Een student gaat zich door middel van dit keuzedeel ook voorbereiden op de wijze van toetsing zoals die in het hbo plaatsvindt. De toetsing in het hbo bestaat veelal uit tentamens (begrip en toepassen van kennis), projectverslagen, projectpresentaties, practica-verslagen en beroepsproducten.</p> <p>De toetsing van dit keuzedeel kan worden ingevuld via portfolio-assessment. De bewijsstukken komen voort uit de opdrachten in de drie onderdelen van dit keuzedeel:</p> <p>1 Project met een verslag als product Een voorbeeld van beoordelingscriteria die in het hbo gehanteerd worden voor een verslag is opgenomen als bijlage. Als bijlage eveneens een voorbeeld van individuele beoordeling bij groepswork.</p> <p>2 Theorietoets n.a.v. literatuur over een maatschappelijk thema. In de bijlage is een voorbeeld van een casustoets opgenomen.</p> <p>3 Een reflectieverslag over Oriëntatie op Opleiding & Beroep. Eventueel kan ook het product naar keuze, dat de student aanlevert n.a.v. oriëntatie op de hbo-opleiding Verpleegkunde (zie paragraaf Beroeps- en opleidingsoriëntatie) meegenomen worden in de beoordeling.</p>

Bestaand doorstroomonderwijs

Bij FC is doorstroommateriaal beschikbaar met o.a. aandacht voor 21st century skills. Bij de ontwikkeling van keuzedelen binnen FC wordt eruit geput. Ook de brochure *Generieke Studievaardigheden* wordt gebruikt in het doorstroomonderwijs.

FP en de NHL werken samen bij de doorstroom naar hbo-Verpleegkunde. Er is bij FP een voorbereidingsmodule Verpleegkunde beschikbaar.

Bij Noorderpoort is een doorstroommodule beschikbaar. Naast deze module wordt ook aandacht besteed aan studievervaardigheden. Oud-studenten die hbo-verpleegkunde volgen, geven informatie in de mbo-opleiding.

Alfa-college biedt doorstroomonderwijs aan via opdrachten, met daarin o.a. aandacht voor studievervaardigheden zoals plannen en zelfstandig werken.

Bij de NHL en de Hanzehogeschool is ook doorstroommateriaal beschikbaar o.a. voor portfolio-opdrachten.

Verantwoording ten opzichte van het landelijke keuzedeel

Voor examinering van de keuzedelen gelden dezelfde kaders als voor examinering van de kwalificatie. Dit betekent dat er voor het examen een gestandaardiseerd exameninstrument moet zijn waarin de examenvorm, de beoordelingscriteria en het proces omschreven staan. Integratie van examinering van de kwalificatie en de keuzedelen mag, maar het oordeel moet per keuzedeel herleidbaar zijn.

Omdat er in Noord-Nederland is gekozen voor de driedeling Studievervaardigheden, Kennis en vaardigheden, Beroeps- en opleidingsoriëntatie is het goed aan te geven hoe de relatie met het officiële landelijke keuzedeel is.

In het Generieke keuzedeel *Voorbereiding hbo* zijn vijf onderdelen opgenomen, waarvan de eerste een kapstok is voor de andere vier. Toch is deze apart benoemd omdat hier de kennis en vaardigheden die nodig zijn voor de doorstroom naar de desbetreffende hbo-sector (cluster van opleidingen) is opgenomen. De vijf onderdelen zijn:

1. treft voorbereidingen voor het volgen van een hbo-opleiding
2. oriënteert zich op hbo-opleidingen en -beroepen
3. zoekt, selecteert en analyseert informatie t.b.v. een (studie)opdracht
4. werkt samen in projectgroepen
5. reflecteert op gedrag en resultaten

Ad 1: Dit onderdeel wordt geëxamineerd door de theorietoets en het projectverslag.

Ad 2: Dit onderdeel is expliciet opgenomen en wordt geëxamineerd door het reflectieverslag.

Ad 3: Dit onderdeel staat centraal bij de voorbereiding op de theorietoets en bij de projectopdracht. Het wordt geëxamineerd door de theorietoets en het projectverslag.

Ad 4: Dit onderdeel wordt geëxamineerd via het projectverslag.

Ad 5: Dit onderdeel komt aan bod bij *Oriëntatie op beroep en opleiding*. Het wordt geëxamineerd door het reflectieverslag.

Bijlage 1 Beoordelingsformulier Verslag, Hanzehogeschool

Beoordelingsformulier praktijkoriëntatie periode 1.3 HBO- verpleegkunde in de GGZ en VGZ Credits: 1			
Datum: Docent:	Student en groep: Cijfer:		
Beoordelingscriteria	Motivatie puntoekenning	Behaalde punten	Max. punten
Titelblad Bevat: titel, naam en studentnummer student, tutor, groep, opleiding, studieonderdeel, datum en periode			MAZ
Inhoudsopgave Is overzichtelijk en conform indeling verslag			10
Inleiding De aanleiding, eigen beginsituatie ten aanzien van GGZ en VGZ, het doel van het verslag, drie persoonlijke leervragen en de opbouw van het verslag zijn beschreven.			20
Opbouw en samenhang -Het verslag en de uitwerkingen van de diverse onderdelen zijn logisch opgebouwd. -Er is een duidelijke structuur aangebracht door inleiding- romp-afsluiting per hoofdstuk. -Geeft een heldere structuur aan de tekst, gebruikt witregels, marges en kopjes. Geeft in een langere tekst een indeling in paragrafen. -Verband tussen zinnen en zinsdelen in samengestelde zinnen en onderdelen is over het algemeen goed aangegeven door het gebruik van juiste verwijs- en verbindingswoorden.			20
Nederlandse taal en grammatica Toont een betrekkelijk grote beheersing van de grammatica en interpunctie. Incidentele vergissingen, niet-stelselmatige fouten en kleine onvolkomenheden in de zinsstructuur kunnen nog voorkomen.			MAZ
Verwijzen -Student verwijst naar bronnen die hij gebruikt heeft voor het verslag. -Wijze van bronvermelding sluit aan bij het type bron en voldoet aan de richtlijnen zoals beschreven in de Verwijswijzer (Dijkstra, 2012).			20
Literatuurlijst Is opgesteld conform de criteria uit Verwijswijzer (Dijkstra, 2012)			10
Schrijfstijl Verslag is waar mogelijk in zakelijke schrijfstijl geschreven tenzij het om persoonlijke mening, visie gaat.			20
Plagiaat -Het verslag is zoveel mogelijk in eigen woorden geschreven. Citaten zijn duidelijk herkenbaar en hebben een functie in het verslag. -Uitdraai van het safe assignment rapport in de bijlage -Een ondertekend antiplagiaatverklaring in de bijlage			MAZ
Omvang: het verslag is maximaal 3000 woorden (excl. voorblad, inhoudsopgave, literatuurlijst en bijlagen).			MAZ
Totaalscore in punten onderdeel "schrijven" (titelblad, inhoudsopgave, inleiding, opbouw en samenhang, Nederlandse taal en grammatica, verwijzen, literatuurlijst, schrijfstijl, plagiaat en omvang)			100

INHOUD			
<p>Werkveldoriëntatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In eigen woorden is beschreven wat de kenmerken van een specifieke, zelfgekozen GGZ <u>en</u> een VGZ instelling zijn. Het gaat om de kenmerken: visie op zorg, wijze van financiering van de zorg, belangrijkste doelgroepen, belangrijkste disciplines, welke zorg/ behandeling wordt geboden en op welke manier. - In de tekst is zichtbaar gebruik gemaakt van diverse soorten bronnen (literatuur, websites, persoonlijke communicatie etc.). <p>Beroepsoriëntatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In eigen woorden is beschreven welke taken en werkzaamheden de HBO- verpleegkundige in diverse beroepsrollen heeft in de GGZ <u>en</u> de VGZ. - Per rol zijn minimaal drie voorbeelden gegeven. - In de tekst is zichtbaar gebruik gemaakt van diverse soorten (wetenschappelijke) bronnen. <p>Beeldvorming:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beschreven is wat stigmatisering inhoudt, welk effect stigmatisering op het herstelproces van de cliënt heeft en welke rol de verpleegkundige hierbij kan spelen (onderbouwd met meerdere bronnen en gebruikmakend van voorbeelden). - Van minimaal drie concrete ervaringen uit blok 1.3 is beschreven welk effect deze ervaringen hebben gehad op de beeldvorming van de student ten aanzien van GGZ en/of VGZ. 			30
<p>Afsluiting</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geeft antwoord op de drie persoonlijke leervragen - Student beschrijft minimaal drie aspecten, die hij gehoord, gelezen, gezien heeft tijdens blok 1.3 over de GGZ/VGZ, die hem aanspreken in het werken als verpleegkundige in dit werkveld. Deze aspecten worden toegelicht. 			10
<p>Totaalscore in punten inhoud (werkveldoriëntatie, beroepsoriëntatie, beeldvorming en afsluiting)</p>			100
<p>Cijfer berekening : $3 \times \text{inhoud} + 2 \times \text{schrijven}$ = aantal punten 5</p>			

MAZ betekent: moet aanwezig zijn conform de gestelde criteria. Als het verslag niet aan de MAZ- criteria voldoet, wordt het verslag met een onvoldoende (1.1) beoordeeld. Student krijgt geen beoordeling of feedback op andere onderdelen.

Cesuur voor de Praktijkoriëntatie:

Score	Cijfer	Score	Cijfer	Score	Cijfer
100	10	72-75,9	6.5	44-47,9	3
96-99,9	9.5	68-71,9	6	40-43,9	2.5
92-95,9	9	64-67,9	5.5	36-39,9	2
88-91,9	8.5	60-63,9	5	32-35,9	1.5
84-87,9	8	56-59,9	4.5	≤31	1
80-83,9	7.5	52-55,9	4		
76-79,9	7	48-51,9	3.5		

Bijlage 2 Reflectiemethoden, Hanzehogeschool

STARRT methodiek

In de startt-methode werk je een gebeurtenis (situatie) uit volgens het startt-stappenplan. Het kan een gebeurtenis zijn waarin iets gebeurde dat een probleem opleverde waar je als student niet direct uitkwam. Of misschien was het juist een gebeurtenis waarbij je iets deed dat je normaal niet deed. Dat wat je deed pakte misschien goed uit of het misschien zorgde het er voor dat er iets helemaal mis ging. Het doel van het uitvoeren van het startt-stappenplan is dat je als student kijkt naar de situatie, wat je gedaan hebt en wat voor resultaat dat had. Was het het resultaat dat je wilde, dat je verwachtte? Als het de volgende keer net zo moet gaan, of als het juist heel anders moet gaan, wat kun je dan doen om dat te bereiken? Als je het startt-stappenplan goed uitvoert kun je je sterke punten sterker maken en je zwakke punten verbeteren.

- ➔ Bij elke stap staan voorbeeld vragen om je te helpen bij het beschrijven van de stap. Ga deze niet per vraag beantwoorden, maar verwerk ze in een samenhangend verhaal. Wees duidelijk en uitgebreid in je beschrijving; het moet de situatie en je gedrag inzichtelijk maken.
-

1. Situatie

Beschrijf een/meerdere concrete beroepssituaties zo duidelijk mogelijk

- Wat was de situatie?
- Waar vond die situatie plaats?
- Wanneer vond die situatie plaats?
- Wat gebeurde er precies?
- Wie waren erbij?

2. Taak

Beschrijf nauwkeurig jouw taak of functie in die situatie

- Wat was jouw taak?
- Wat werd er van je verwacht?
- Wat verwachtte je van jezelf?
- Wat vond je dat je moest doen?
- Wat wilde je bereiken?

3. Activiteiten

Beschrijf concreet de activiteiten in die situatie

- Hoe was je aanpak?
- Wat heb je precies gedaan?
- Wat heb je gezegd?
- Hoe was het gedrag van anderen?
- Hoe heb je gereageerd op het gedrag van anderen?

4. Resultaat

Beschrijf wat je hebt bereikt in die situatie

- Wat zijn de resultaten?
- Welke theoretische onderbouwing is toegepast?

5. Reflectie

Reflecteer op eigen handelen in die situatie

- Hoe kijk je terug op deze situatie?
- Wat hielp je ?
- Wat belemmerde je?
- Wat lukte goed?
- Wat heb je geleerd?
- Waar ben je ontevreden over?
- Wat wil je versterken?
- Wat heb je daarvoor nodig?

6. Transfer

Beschrijf hoe je het geleerde kunt toepassen in andere situaties.

- In welke situaties ga je het toepassen?
- En hoe ga je dit toepassen?

Reflectierichtlijnen

Onderstaande vragen zijn mogelijke richtlijnen voor je reflectieverslag na elke begeleide intervisiebijeenkomst.

1. Wat was je algemene indruk en/of gevoel over de bijeenkomst?
2. Geef kort het onderwerp van de inbreng weer.
3. Waar heb je over nagedacht? Wat viel je op?
4. Wat en hoe heb je geleerd n.a.v. de begeleide intervisie bijeenkomst t.a.v.:
  - jezelf (voelen, denken, handelen)
  - je werk (je beroepsrol, organisatie, maatschappelijke context)
  - de mensen waarvoor je werkt (patiënten/cliënten/bewoners)
  - andere zaken
  - Wat heb je met dit "geleerde" gedaan?
5. Welke vragen/opmerkingen tijdens de begeleide intervisie waren voor jouw leren stimulerend, verhelderend? Welke juist niet?
6. Wat vond je van je eigen bijdrage deze keer? (Was je actief, volgend, verhelderend, welk cijfer geef je jezelf).
7. Wat vond je van de bijdrage van de medestudenten?
8. Wat vond je van de bijdrage van de docent, welk cijfer geef je de docent?
9. Wat kan de docent bijdragen om een punt hoger te scoren voor jou?
10. Waar wil jij mee verder? (inbreng).

Het spiraalmodel van Korthagen: reflecteren in stappen

Het spiraalmodel van Korthagen is een systeem waarbij je structureel en systematisch terug kunt kijken op het eigen handelen. Hiermee kan diepgaand en op een stapsgewijze manier worden gereflecteerd op een bepaalde ervaring, handeling, of op een product en/of proces. Je kunt het model gebruiken om na afloop van bijvoorbeeld een project, stage of minor terug te kijken op wat je hebt gedaan.

Bij elke fase in het schema (in de cyclus) hoort een aantal reflectiestappen (vragen). Op die manier grijp je op een concrete manier terug op je ervaring, je haalt deze als het ware weer naar boven. Hoe nauwkeuriger je de ervaring herbeleeft, hoe preciezer je kunt reflecteren. Het model gaat uit van een aantal reflectiefasen op basis waarvan je tot een goede reflectie kan komen. Deze vijf fasen zijn de volgende:

1 Je doet een ervaring op.

2 Je blikt terug op deze ervaring en daarbij betrek je aspecten van doen, denken, willen en voelen.

3 Je wordt je bewust van essentiële aspecten die van invloed zijn op deze ervaring.

4 Je ontwikkelt alternatieve manieren van handelen of nieuwe oplossingen en kiest daaruit de beste optie.

5 Je probeert een nieuwe handeling uit of doet een nieuwe ervaring op.

Het resultaat van fase 5 is een nieuwe ervaring die weer de basis vormt voor de volgende reflectiecyclus en zo ontstaat er een spiraal van ontwikkeling. Vandaar dat het reflectiemodel ook wel het spiraalmodel voor reflectie genoemd wordt.

Fasering bij het spiraalmodel van Korthagen

Bij de verschillende fasen hoort een aantal standaardvragen, namelijk:

■ Wat wil ik bereiken? Waar wil ik op letten? Wat wil ik uitproberen? (fase 1)

■ Wat is er gebeurd? (fase 2)

■ Wat vond ik daarin belangrijk? (fase 3)

■ Tot welke voornemens of leerwensen leidt dat? (fase 4)

Fase 1 ■ Handelen (= fase 5 van de vorige cyclus)

■ Wat wilde ik bereiken?

■ Waar wilde ik op letten?

■ Wat wilde ik uitproberen?

Fase 2 ■ Terugblikken op het handelen

■ Wat gebeurde er concreet?

Lerarenperspectief

• Wat wilde ik?

• Wat deed ik?

• Wat dacht ik?

• Wat voelde ik?

Leerlingperspectief

• Wat wilden de leerlingen?

• Wat deden de leerlingen?

• Wat dachten de leerlingen?

• Wat voelden de leerlingen?

Fase 3 ■ Bewust worden van essentiële aspecten

■ Hoe hangen de antwoorden op de vorige vragen met elkaar samen?

■ Wat is daarbij de invloed van de context/de school als geheel?

■ Wat betekent dit nu voor mij?

■ Wat is dus het probleem (of de positieve ontdekking)?

Fase 4 ■ Formuleren van handelingsalternatieven

- Welke alternatieven zie ik?
- Welke voor- en nadelen hebben die?
- Wat neem ik mij nu voor voor de volgende keer?

Te vermijden valkuilen

Voor elk van de reflectiefasen zijn naast de vermelde vragen specifieke begeleidingsvaardigheden aangewezen waarbij fouten vermeden moeten worden.

- Valkuilen in verband met de vorm van reflectie bij het doorlopen van de cyclus: bij het doorlopen van de cyclus kan de lesgever de fout maken om bepaalde fasen te minimaliseren of gewoon helemaal over te slaan.
- Valkuilen in verband met verschillende meningen tussen reflectiepartners: de leraar kan een meningsverschil tussen de reflectiepartners (begeleider en mentor) niet plaatsen en misbruikt dit om het eigen optreden te rechtvaardigen.
- Valkuilen in verband met algemene basishoudingen die van belang zijn bij reflectie: bij het reflectiegesprek kan de leraar de fout maken door op de opmerkingen van de mentor defensief te reageren. Anders gezegd de persoon in kwestie is niet ontvankelijk genoeg om andermans inbreng constructief te beluisteren.
- Een bekende valkuil is dat de reflectie oppervlakkig blijft. Dat komt vaak omdat de persoonlijke kant van de reflecteerder onvoldoende bij de reflectie betrokken wordt. De reflectie blijft dan 'buitenkantelijk'. Om die reden heeft Korthagen meer recentelijk een verdieping van reflectie ontwikkeld onder de naam kernreflectie

Bijlage 3 VOORBEELD CASUSTOETS, NHL

VOORBLAD TOETSEN HBO-V- OPEN VRAGEN

Datum + versienummer toets+ kans	2013-2014 periode.1- kans 1
Naam eindverantwoordelijk docent:	
Vaknaam:	Onderwijseenheid: 13- KC- Chronisch ziek
Vakcode :	Toetseenheid: 13 C-Chr-ziek
Verplichte literatuur:	<p>Verplichte literatuur</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Carpenito, L.J. (2012). <i>Zakboek verpleegkundige diagnoses</i>. Groningen: Wolters-Noordhof. ▪ Eliens, A.M. & Zelm, R.T. van (2011). <i>Verpleegkundige besluitvorming</i>. Dwingeloo: Kavanah. ▪ Engberts, D.P. & Kalkman-Bogers L.E., (2013). <i>Gezondheidsrecht</i>. Houten: Bohn Stafleu van Loghum. ▪ Stapel, J., Keukens, R. (2004). <i>Sociologie voor gezondheidszorg en verpleegkunde</i>. Houten: Bohn Stafleu van Loghum. ▪ Sassen, B.(2012). <i>Gezondheidsbevordering en preventie</i>. Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg. ▪ Transferpunt vaardigheidsonderwijs (2009). <i>Skills Online</i>. Maastricht: Transferpunt Vaardigheidsonderwijs. ▪ Verberk, F. & Merks, A. (2013). <i>het Neuman Systems Model</i>. Assen: Koninklijke Van Gorcum BV. ▪ Vuuren, A. van & Verweij, T. (2012). <i>De verpleegkundige in de zorg aan chronisch zieken</i>. Amersfoort: Thieme Meulenhof . ▪ Waugh, A et al (2012). <i>Ross en Wilson Anatomie en fysiologie in gezondheid en ziekte</i>. Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg.Limited 2007. ▪ Caris, J.(2011). <i>Elementaire sociale vaardigheden</i>.
Open boek tentamen:	Nee
Kladpapier toegestaan:	Nee
Toegestane hulpmiddelen gedurende het tentamen:	GEEN COMPUTER, i-PHONE OF I-POD.
Rekenmachine toegestaan:	JA (geïnfomeerd via intranet) Geen grafische rekenmachine
TENTAMEN DUUR	90 minuten
AANTAL VRAGEN	Hoofdvragen 8 onderverdeeld in deelvragen. Totaal 14 deelvragen
ANTWOORDFORMULIER	JA –antwoordvel per 1 of 2 hoofdvragen
ANTWOORDCATEGORIEEN	☐ Open vragen
WEGING ONDERDELEN	Bij de vraag vermeld.
MINIMUM CIJFER VOOR VOLDOENDE	5,5
TOTAAL AANTAL TE BEHALEN PUNTEN	10

ALGEMENE INSTRUCTIE:	<ul style="list-style-type: none"> • Iedere toetsvraag staat vermeld op 1 pagina. Hier noteer je het antwoord. • Lees elke vraag goed. • Zorg ervoor dat je alle vragen invult. • Een vraag die niet is beantwoord, levert 0 punten op. • Noteer op iedere pagina (vraag+antwoord) je naam, groep en studentnummer. Alleen dit toetspapier wordt nagekeken. • Als je op – of aanmerkingen hebt over de toets, schrijf die dan op de laatste pagina. • Na afloop van de toets lever je het geheel (casus + antwoordvellen) in bij de surveillant • Vergeet niet de presentielijst te ondertekenen!
-----------------------------	--

Casus

Juliët (32) is moeder van 3 kleine kinderen. Ze is gehuwd. Juliët werkt niet meer buitenshuis. Na het derde kind is ze gestopt met haar werk als verkoopster in een boetiek. Haar man is werkzaam in de horeca. Hij werkt voornamelijk in de late middag tot na middernacht. Ze wonen in een eengezinswoning.

Bij Juliët is vijf maanden geleden Reumatoïde Arthritis (RA) vastgesteld. Juliët werd in het ziekenhuis opgenomen voor een dagbehandeling i.v.m. toediening van medicijnen per infuus (Remicade®). Na vier weken zijn haar bezinking en C-reactief proteïne (CRP) wel iets lager geworden, een teken dat de gewrichtsontstekingen minder hevig zijn, maar de pijn en de bewegingsbeperkingen zijn niet verminderd. Bijna iedere dag wordt ze weer geconfronteerd met hevige pijn. Juliët heeft veel moeite met wassen, aankleden en naar het toilet gaan en kan maar kleine stukjes lopen. Het is ook zo gek, de ene dag voelt ze zich redelijk fit en kan ze van alles, maar de volgende dag voelt ze zich weer een wrak omdat ze zo veel pijn heeft en zich erg vermoeid voelt. Ze heeft laatst ook een pijnschaal moeten invullen. Volgens de verpleegkundige kon daarmee de mate van pijn in kaart worden gebracht. Juliët heeft het gevoel dat de hulpverleners haar niet begrijpen. Sommigen adviseren haar om het thuis rustig aan te doen. “Maar hoe kan dat met drie jonge kinderen... ’s Ochtends is het juist het ergst. Dan moet ik juist racen om de kinderen klaar te krijgen voor school en ze naar school te brengen. Hoe kan ik het ooit rustig aan doen! Mijn man probeert alles wat hij kan. Hij brengt de kinderen naar school, helpt mee in het huishouden, maar het is ook wel duidelijk dat ik van hem niet meer mag verwachten. Hij moet ook zijn rust kunnen krijgen. Hij werkt tot na middernacht en moet vroeg weer op om de kinderen weg te brengen. Ik zie dat hij ook erg vermoeid raakt”.

Door alleen al aan de thuissituatie te denken raakt Juliët al helemaal gestrest. “Hoe moet het nu toch allemaal!” Van de arts heeft Juliët begrepen dat de ziekte niet te genezen is. Juliët begint zich langzaam maar zeker te realiseren dat ze een chronische aandoening heeft. Ze wordt gekweld door allerlei vragen: hoe erg is het; hoe erg kan het worden; krijg ik allemaal vergroeiingen aan m’n handen; kan ik in de toekomst nog wel voor m’n gezin zorgen; Ben ik nu m’n leven lang ziek??? Het idee dat ik voor altijd in het medische circuit moet vertoeven en daar van het kastje naar de muur gestuurd te worden! In gesprek met een verpleegkundige werd Juliët o.a. gewezen op het bestaan van een patiëntenvereniging voor reumapatiënten. Ze heeft geen idee wat deze voor haar kan betekenen, maar misschien gaat ze binnenkort toch maar eens telefonisch contact opnemen met deze vereniging.

Vraag 1 (1,5 punten):

In de casus is sprake van verschillende stressoren die spelen in het leven van Juliët.

- a. (1,0 punt) Orden de gevonden stressoren aan de hand van de 5 variabelen van Neuman
- b. (0,5 punt) Benoem en beargumenteer vervolgens onder welk soort omgeving de genoemde stressoren vallen

Vraag 2 (1,5 punt):

- a. (0,8 punten) Beschrijf de invloed van de chronische ziekte reumatische artritis op het dagelijks functioneren.
- b. (0,5 punten) Welke taak heb je als verpleegkundige met betrekking tot de pijnklachten van Juliët? Betrek in je antwoord hoe je de pijn van Juliët in kaart brengt.
- c. (0,2 punten) Beschrijf met twee voorbeelden wat een patiëntenvereniging kan betekenen voor patiënten met reumatische artritis.

Bijlage 4 Individuele beoordeling bij groepswork, NHL

Op basis van self- en peerassessment en het reflectieverslag kan de individuele beoordeling -2 of +2 punten verschillen van de groepsbeoordeling.

In uitzonderlijk gevallen, bijvoorbeeld bij meeliftgedrag of een bijzonder positieve bijdrage, kan de projectgroepbegeleider het aantal punten vergroten.

Het aantal punten meer dan twee kan alleen worden gegeven in overleg met de projectgroep en na bespreking door de projectgroepbegeleider met andere projectgroepbegeleiders en de fasecoördinator.

Individueel cijfer	
Groepscijfer	.....
Reflectieverslag met feedback van minimaal twee medestudenten.	+ 2 of anders/- 2 of anders
Self- en peerassessments.	+ 2 of anders/- 2 of anders
Individueel cijfer	